

РЕШЕНИЕ

№ 16847

гр. София, 18.10.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 82 СЪСТАВ, в публично заседание на трети октомври през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: А.И.И

при участието на секретаря К.Д.Н.

като разгледа докладваното от А.И.И Гражданско дело № 20221110157360 по описа за 2022 година

Г. Ю. А. е предявил срещу „..... АД частичен осъдителен иск с правно основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД за заплащане на сумата от 5 лева, от общо дължимо вземане в размер на 78,67 лева, представляваща недължимо платена разлика между заплатената и получена сума по Договор за потребителски кредит № 10164745 от 09.09.2022 г.

Ищецът твърди, че на 09.09.2022 г. е сключил Договор за потребителски кредит № 10164745 с ответника за предоставяне в заем на сума в размер на 800 лева. Излага, че е договорено да му бъде начислена неустойка в размер на 554,06 лева за непредоставяне на обезпечение по кредита. Излага, че уговореният ГПР е в размер на 40,34 %, а годишният лихвен % - в размер на 40,06 %. Ищецът бил погасил предсрочно изцяло сумата по договора в общ размер на 878,67 лева. Намира договора за нищожен на основание чл. 22 ЗПК, чл. 10, ал. 1 ЗПК (на потребителя не е предоставена преддоговорна информация), чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК (посочен е размер на ГПР, надхвърлящ максимално допустимия и нереално прилаганият), чл. 11, ал. 1, т. 20 ЗПК, чл. 19, ал. 4 ЗПК, като не е било налице валидно изразено съгласие от потребителя за сключването му, както и на основание чл. 26, ал. 2, пр. 1 ЗЗД. Излага съображения за нищожност и неравноправност на клаузата за неустойка на основание чл. 143, ал. 2, т. 5 ЗЗП. Намира, че клаузите в договора не са формулирани ясно. Излага съображения и за унищожяемост на договора на основание чл. 33, ал. 1 ЗЗД. В условията на евентуалност сочи, че са нищожни и отделни клаузи от договора, определящи по-висок размер на възнаградителната лихва от законово предвидения (протИ.речащи на чл. 11, ал. 1, т. 9 ЗПК).

В срока по чл. 131 ГПК ответникът депозира отговор на исковата молба, с който оспорва предявения осъдителен иск като неоснователен. Не оспорва, че е налице валидно сключен договор за потребителски кредит, по силата на който е предоставил заемна сума в

размер на 800 лева при сочените в договора условия. Заявява, че процесният договор е сключен при индивидуално уговорени условия, а не при общи такива. Оспорва, че е налице нарушение на разпоредбата на чл. 11, ал. 1, т. 9 и т. 10 ЗПК като договорената неустойка в чл. 12 от процесния договор е била включена в договорното съдържание като договорна лихва, съответно част от ГПР по кредита. Оспорва твърденията на ищеца за недействителност на договора поради неспазване на разпоредбите на чл. 11, ал. 1, т. 9 ЗПК, тъй като процесният договор касае фиксиран годишен лихвен процент. Оспорва, че е налице нарушение на разпоредбата на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК поради липса на посочване в договора на сумата по пера. Евантуално посочва, че ако се приеме, че договорната клауза за неустойка е недействителна, то счита, че това не влече нищожност на целия договор.

Съдът, след като прецени събраните по делото доказателства и обсъди доводите на страните, с оглед разпоредбата на чл. 235, ал. 2 ГПК, приема за установено следното от фактическа и правна страна:

От представените по делото писмени доказателства се установява, а и не се оспорва, че между страните е Договор за потребителски кредит № 10164745 от 09.09.2022 г. за сумата от 409,03 евро при лихвен процент в размер на 40,06%. Общата сума за плащане е определена в размер на 454,51 евро (888,94 лв.). Размерът на ГПР възлиза на 40,34%. Плащанията следвало да се извършат в периода 27.09.2022 г. – 14.03.2023 г. Съгласно чл. 12, ал. 4 от договора страните са уговорили, че в случай че З.т не изпълни задължението си да осигури физическо лице, което да поеме солидарно задължение за връщане на всички дължими погасителни вноски, лихви, разходи и неустойки, същият дължи на заемотателя неустойка в размер на 283,29 евро (554,06 лева).

Съдът е обявил за безспорно и ненуждаещо се от доказване наличието на сключен Договор за потребителски кредит № 10164745 от 09.09.2022 г., по силата на който ответникът е предоставил заемна сума в размер на 800 лева при сочените в договора условия.

Представя се разписка от 09.09.2022 г., според която ищецът е получил в брой сумата от 800 лева, която е предоствена в регионален офис – София, Х. Д., от ..

Представена е и разписка от № 0120368/20.09.2022 г., в която е посочено, че ищецът е изплатил в офис „Х. Д.“ сума в размер на 876,67 лева.

По делото е допусната и изслушана съдебно-счетоводна експертиза, според която съгласно представен по делото договор за заем „..... АД в качеството си на Заемотател е предоставил на З. Г. Ю. А. сума от 409,03 евро в равностойност на 800 лева. Страните твърдят пълно еднократно изплащане на процесния договор за кредит, като сочат различни суми при погасяването - 878,67 лв. от ищеца, подкрепено с представяне на копие на първичен счетоводен документ - разписка за заплатена сума и 809,66 лв. от ответното дружество, без представени първични счетоводни документи или извадки от клиентски софтуер. С оглед на изложеното, експертизата е изчислила стойности на ГПР, при четири различни хипотези: 1) на база първоначални погасителни планове, както следва: при хипотезата на включени само главници и лихви в погасителния план, изчисленият размер на

ГПР на годишна база е 42 процента при закръгление до цяло число; при хипотезата на включени и вноските за неустойка в погасителния план изчисленият размер на ГПР на годишна база е 1023 процента при закръгление до цяло число; 2) на база сумите, погасили вземането /с икономически смисъл доходност за ответното дружество/, както следва: при хипотезата на извършено плащане на 20.09.2022 г. в размер на 878,67 лв., изчисленият размер на ГПР на годишна база е 2147 процента при закръгление до цяло число; при хипотезата на извършено плащане на 20.09.2022 г. в размер на 809,66 лв.. изчисленият размер на ГПР на годишна база е 49 процента при закръгление до цяло число. Експертизата изчислява съгласно чл. 32, ал. 4 ЗПК максимално допустим размер на неустойката при предсрочно погасяване на сумата от 4 лв. Не се констатира сумата да е начислена или събрана от ответното дружество.

Прието е заключение и на съдебно-почеркова експертиза, според което подписът, положен в мястото за „приел“ на разписка № 0120368/20.09.2022 г. за сумата от 876,68 лева, вероятно е изпълнен от .. В съдебно заседание вещото лице заявява, че подписът принадлежи на това лице.

Прието е заключение на допълнителна съдебно-счетоводна експертиза, в което е посочено, че ответното дружество е уведомено за необходимите за целите на експертизата първични счетоводни документи по Договор за паричен заем № 10164745/09.09.2022 г., но документи не са представени, както и данни за извършените осчетоводявания по процесния договор.

В съдебно заседание вещото лице прави уточнение в случай на плащане от 878.67 лв. Лихвеният процент по заема съгласно чл. 3, т. 7 от договора е 40,06% годишно, което за периода от 09.09.2020 г. до датата на предсрочното плащане 20.09.2020 г. означава начислена лихва от 9.66 лв. Начислената неустойка за предсрочно плащане може да е в рамките на 4 лв. съгласно ЗПК, което означава, че към 20.09.2020 г. кредиторът би могъл да събере лихва от 9.66 лв. плюс начислена неустойка т.е. 13.66 лв. общо. Разглеждайки тази хипотеза означава, че от платените 878.67 лв. би следвало да се приспаднат 813.66 лв., което формира надплатена сума от 65,01 лв.

По делото се установява по безспорен начин, че между страните има сключен договор за паричен заем, по който ищецът като кредитополучател е усвоил предоставената му от ответното дружество сума и е погасил предсрочно кредита с изплащане на сумата 876,67 лева, като съдът приема за автентична представената разписка № 0120368/20.09.2022 г., доколкото се установява, че е подписана от лицето, което е предало от името на ответника сумата по договора.

Ищецът е физическо лице и като такова има качеството потребител по смисъла на § 13, т. 1 от ДР на ЗЗП и се ползва от защитата на потребителите, предвидена в специалния закон. Законът обявява за неравноправна всяка уговорка във вреда на потребителя, която не отговаря на изискването за добросъвестност и води до значително неравновесие между правата и задълженията на търговеца и потребителя (чл. 143 ЗЗП), като примерно изброява редица типични случаи. Съгласно чл. 11, ал. 1 ЗПК договорът за потребителски кредит се

изготвя на разбираем език и съдържа редица реквизити, като съгласно точка 10 в него трябва да е посочен ГПР по кредита и общата сума, дължима от потребителя, изчислени към момента на сключване на договора за кредит, като се посочат взетите предвид допускания, използвани при изчисляване на ГПР по определения в приложение № 1 начин.

Съдът намира и че клаузата на чл. 12, ал. 4 от договора, предвиждаща заплащане на неустойка за недадено обезпечение, е нищожна. Оценката на платежоспособността на кандидат-З. е на риск и отговорност на заемотателя. Това следва от нормата на чл. 16, ал. 1 ЗПК, според която преди сключване на договор за кредит кредиторът оценява кредитоспособността на потребителя въз основа на достатъчно информация, в т. ч. информация, получена от потребителя и ако е необходимо извършва справка в ЦКР или в друга база данни, използвана в Република България за оценка на кредитоспособността на потребителите. В конкретния случай с договора рискът за кредитора от неизпълнение на собственото му задължение за проверка и съблюдаване на съответна дисциплина с цел неотпускане на необезпечени кредити се прехвърля по недопустим начин на З.-потребител. Логиката на законодателя е кредиторът да провери платежоспособността на длъжника и ако има съмнение в нея, да поиска обезпечение и едва след като то стане факт да отпусне кредита. Към това следва да се добави и съображението, че така уговорената неустойка излиза извън присъщите □ обезпечителни и компенсаторни функции, тъй като предвижда необходимост от изплащане на обезщетение за неизпълнение на акцесорно задължение, от което неизпълнение (на самото задължение за осигуряване на обезпечение) не произтичат каквито и да било вреди. По този начин тази неустойка се превръща в инструмент не за обезщетяване, а за обогатяване на кредитора, тъй като за длъжника възниква задължение за заплащане на допълнителни суми към него. Не може да се приеме, че по този начин кредиторът се обезщетява за риска от евентуална неплатежоспособност на длъжника. Елиминирането и/или минимализирането на този риск зависи само от кредитора, който, изпълнявайки чл. 16 ЗПК, следва да извърши съответната оценка, като или не отпусне кредита, или го отпусне при достатъчно да гарантира изпълнението му обезпечение. С въвеждането на процесната клауза от договора фактически се създава допълнително обезщетение за кредитора при неизпълнение на договора, което противоречи на нормата на чл. 33, ал. 1 ЗПК, повеляваща, че при забава на З.-потребител кредиторът има право да получи само лихва върху неплатената част от задължението. Налице е както противоречие с нормите на закона, така и въведен с договора механизъм за неговото заобикаляне, поради което клаузата за неустойка е нищожна поради нейната неравноправност и неустойка не се дължи на основание чл. 21, ал. 1 ЗПК.

Не се спори, че ищецът не е осигурил някое от предвидените по договора обезпечения, както и че е начислена неустойка по чл. 5, ал. 4 от договора, с което предвидения ГПР се е повишил многократно. Съгласно чл. 11, ал. 1 ЗПК договорът за потребителски кредит се изготвя на разбираем език и съдържа редица реквизити, като съгласно точка 10 в него трябва да е посочен ГПР по кредита и общата сума, дължима от потребителя, изчислени към момента на сключване на договора за кредит, като се посочат

взетите предвид допускания, използвани при изчисляване на ГПР по определения в приложение № 1 начин. В процесния договор, сключен с ищцата, са предвидени допускания, използвани при изчисляване на ГПР, но по същество е налице разминаване в ГПР, посочен в договора и този, който би се получил, при включване на размера на неустойката в размера му. Съгласно чл. 19, ал. 4 ЗПК ГПР не може да бъде по-висок от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута, определена с постановление на МС. Очевидно е, че при новоформирания ГПР, същият би надвишил законовоопределения горен праг, поради което договорът е в противоречие с посочената законова норма. Ал. 5 от същия текст гласи, че клаузите в договор, надвишаващи определените по ал. 4, се считат за нищожни. В конкретния случай се касае за непосочване на коректния размер на ГПР. Тези пропуски в договора се явяват противоречия с императивни норми на ЗПК. С оглед многократно завишаващия размера на пределно допустимия процент на ГПР, предвиден в чл. 19, ал. 4 ЗПК, съдът счита, че вземането, определено като неустойка, е именно онова вземане, което води до нарушаване на тази норма на ЗПК. Ето защо следва да се приеме, че още към момента на подписване на договора клаузата, с която се определя неустойката по чл. 5, ал. 4 от договора, не е взета предвид при отразяване на ГПР, като по този начин се заобикаля закона. Ето защо съдът счита, че следва да се приеме, че клаузата за неустойка се явява нищожна поради противоречие с императивни законови разпоредби на ЗПК, поради което и платената сума е била недължима и подлежи на възстановяване от ответника.

Разпоредбата на чл. 55, ал. 1, предл. 1 ЗЗД предвижда задължение за всеки, който е получил нещо без основание, да го върне. На връщане подлежи реално полученото. В настоящия случай на доказване подлежат следните факти: размерът на обогатяването на ответната страна и обедняването на ищцовата страна, поради получаването на нещо без основание и причинна връзка между обогатяването на ответника и обедняването на ищцата. Съдът счита, че по делото безспорно се установява, че ответникът е получил сума в общ размер на 878,67 лева. При установяването на недействителността на отделни клаузи от договора между страните ищецът дължи само реално полученото, тоест главницата, а лихвите и неустойката са недължими. С размера на тези суми ответникът се е обогатил за сметка на ищеца, като е налице причинна връзка между обогатяването на ответника и обедняването на ищцата. Ответникът не ангажира доказателства относно наличие на основание да получи сумите за неустойка. Следва да се обърне внимание, че недействителността на отделни клаузи не влече след себе си нищожност на целия договор. Съобразявайки изводите на ССЧЕ съдът намира, че от платената сума в общ размер на 878,67 лева следва да се приспаднат дължимите суми за главница от 800 лева и договорна лихва от 9,66 лева, доколкото в договора е предвидено заплащането договорно възнаграждение, което представлява печалбата на кредитора за ползването на паричната сума, дадена в заем на длъжника, като възнаградителната лихва се дължи през време на действие на договора и доколкото ползването на отпуснатата в заем на длъжника сума продължава. Получава се недължимо платена сума в размер на 69,01 лева.

С протоколно определение от 03.10.2023 г. съдът е допуснал увеличение на размера на предявения иск, като е посочил, че същият следва да се счита предявен за сумата от 65,01 лева, част от вземане в общ размер на 78,67 лева.

Съдът счита, че по делото безспорно се установява, че ответникът е получил сума в размер на 69,01 лева, представляваща неустойка, доколкото вещото лице определя тази сума като неустойка по договора. При установяването на недействителността на клаузата за неустойка по договора ответникът дължи връщане на тази сума като недължимо получена. С размера на тази сума ответникът се е обогатил за сметка на ищеца, като е налице причинна връзка между обогатяването на ответника и обедняването на ищеца. Ответникът не ангажира доказателства относно наличие на основание да получи сумата за неустойка. Предвид изложеното исковата претенция за сумата от 65,01 лева следва да се уважи изцяло като доказана и основателна.

При този изход на спора ищецът има право на разноски. Същият е направил следните разноски в настоящото производство: 50 лева - държавна такса, 750 лева - депозити за експертизи. Претендира се адвокатско възнаграждение при условията на чл. 38, ал. 1, т. 2 ЗА в размер на 480 лева.

Воден от горното, Софийски районен съд, 82 състав

РЕШИ:

ОСЪЖДА „... АД, ЕИК ... да заплати на Г. Ю. А., ЕГН *****, на основание чл. 55, ал. 1, предл. 1 ЗЗД сумата от 65,01 лева, част от вземане в общ размер на 78,67 лева, представляваща недължимо платена разлика между заплатената и получена сума по Договор за потребителски кредит № 10164745 от 09.09.2022 г., ведно със законната лихва от 24.10.2022 г. до окончателното плащане.

ОСЪЖДА „... АД, ЕИК ... да заплати на Г. Ю. А., ЕГН *****, на основание чл. 78, ал. 1 ГПК сумата от 800 лева – разноски по делото.

ОСЪЖДА „... ЕАД, ЕИК ..., да заплати на ЕАД „Д. М.“, БУЛСТАТ ... , на основание чл. 38, ал. 1, т. 2 ЗА адвокатско възнаграждение в размер на 480 лева.

ОСЪЖДА Г. Ю. А., ЕГН *****, да заплати на Софийски районен съд на основание чл. 77 ГПК сумата от 150 лева – допълнително определен депозит за експертиза.

Решението подлежи на обжалване пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____